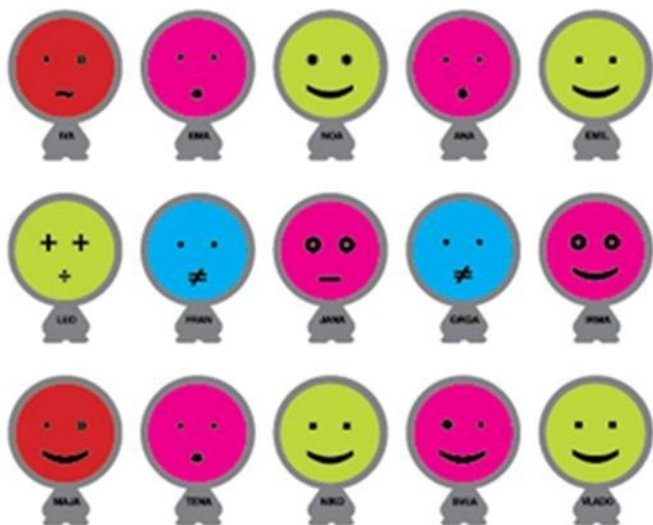

Moja fejs priča

Sadržaj:

1. Dubravko Bilić, mag.filol.croat.,Ravnatelj, Agencija za zaštitu osobnih podataka
2. Mila Jelavić, Pravobraniteljica za djecu
3. Vinko Filipović, prof., Ravnatelj, Agencija za odgoj i obrazovanje
4. Sanja Pilić - Baš je zgodan ovaj dečko
5. Literarni radovi učenika
- 6 Savjeti o sigurnosti osobnih podataka
  - 6.1. Identitet - "Moje JA je samo moje JA"
  - 6.2. Anonimnost - "Sve se zna"
  - 6.3. Tko je tko – „Na Internetu nitko ne zna da si pas“
  - 6.4. Fizička sigurnost – „Internet je otvoreni prozor u tvoju kuću i za provalnike“
  - 6.5. Privola – „Ne čini drugome, što ne želiš da drugi tebi čini“
  - 6.6. Opasni krajevi – „Drš' se sigurnih krajeva“
  - 6.7. Ostani informiran – „Znanje je moć“

I. Tijekom 2012. godine Agencija za zaštitu osobnih podataka provela je detaljno istraživanje po osnovnim i srednjim školama diljem Hrvatske u sklopu međunarodne suradnje kroz Leonardo da Vinci projekte o percepciji zaštite osobnih podataka i privatnosti djece i mladih u virtualnom mrežnom svijetu. Analizirajući rezultate istraživanja uočili smo prije svega porast trenda prisutnost djece i mladih na društvenim mrežama, unatoč svim ograničenjima koja postoje, i to ponajviše porastom broja pametnih mobilnih uređaja koju mladi koriste, ali isto tako i sve više zloraba u korištenju društvenih mreža kao sredstva razračunavanja i kršenja privatnosti.

Ispunjavajući svoju zakonsku obvezu upoznavanja hrvatskih građana i javnosti sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka, te radeći na promoviranju ovoga ustavnog prava u javnim medijima, odlučili smo staviti poseban naglasak na mlade ljude kojima su suvremene tehnologije dio svakodnevice. Stoga smo u dogovoru s poznatim hrvatskim piscima za djecu i mlade pokrenuli nagradni natječaj za učenike koji imaju sklonost pismenom izražavanju. Naime, gđe. Sanja Pilić i Silvija Šesto, te g. Želimir Hercigonja, kao djeci vrlo poznati lektirni pisci, započeli su priče povezane sa zaštitom privatnosti na društvenim mrežama ili s krađom identiteta koje traže svoj završetak. Mladi pisci pozvani su da nastave i završe te priče, unoseći u njih ili vlastita iskustva ili iskustva svojih prijatelja koji su imali određene probleme na društvenim mrežama ili s krađom identiteta te da o tome otvoreno progovore. Važno je napomenuti da natječaj nije namijenjen samo djeci i mladima koji imaju otvorene račune na društvenim mrežama nego svima koji su osjetili, čuli ili znaju neke primjere povezane s ovim temama. Kao Agencija želimo da to bude prisutna tema ne samo u krugu obitelji nego i u razgovorima među učenicima i njihovim nastavnicima i profesorima kako bismo svi zajedno osvijestili mlade naraštaje o njihovim pravima, ali obvezama u čuvanju vlastite i tuđe privatnosti u svakodnevnom životu.

Ovime ne želimo niti imamo namjeru promovirati društvene mreže među mlađim naraštajima, osobito ne u populaciji mladih tinejdžera (do 13 godina) jer,

sudeći prema našem istraživanju, one su prisutne u svakodnevnom životu djece i mladih, ali želimo ovim natječajem pomoći tinejdžerima da sami osvijeste probleme vlastite, ali i tuđe privatnosti, da sami spoznaju što su to osobni podaci koji otkrivaju privatnost (ime, prezime, adresa, mejl, broj telefona, fotografije i sl.) i da sami porade na čuvanju vlastite i tuđe privatnosti.

Nadamo se da će ova akcija naići na dobar odaziv među mladim naraštajima, ali i među nastavnicima i profesorima. Mladim piscima želimo sreću u pisanju njihovih priča, a svima koji će pomoći u ovom projektu na bilo koji način želimo zahvaliti na njihovom trudu i pokazanoj dobroj volji.

Dubravko Bilić, mag.filol.croat.,
Ravnatelj, Agencija za zaštitu osobnih podataka

2. **Uvodnik**

Niti jedno dijete ne smije biti podvrgnuto samovoljnom ili nezakonitom miješanju u njegov privatni život, obitelj, dom ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled. Dijete ima pravo na pravnu zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.

(Čl. 16. Konvencije o pravima djeteta)

U promicanju zaštite privatnosti djece važna je prilagodba novim tehnologijama, razvijanje što boljih načina zaštite, kao i informiranje javnosti o tome.

Komunikacija putem interneta mladima danas donosi obilje pogodnosti, mogućnost pristupa informacijama, nove oblike obrazovanja i zabave, mogućnost komuniciranja sa širokim krugom vršnjaka. Odgajajući dijete važno nam je da i ono samo bude svjesno vlastite privatnosti, kako bi se znalo zaštititi u potencijalno ugrožavajućim situacijama. Zato je potrebno da i roditelji i svi pojedinci i institucije koji skrbe o djeci, pa i mediji, razumiju što znači zaštita privatnosti djece.

Protetkih godina Ured pravobraniteljice za djecu toj je temi posvetio veliku pozornost i brojne svoje aktivnosti. Uputio je više takvih preporuka i djeci i odraslima, najčešće u izravnim susretima s djecom, učiteljima, odgojiteljima u domovima za djecu, roditeljima, ali i institucijama i davateljima internetskih usluga. Objavljene su upute za «sigurno» komuniciranje putem interneta i mobitela, koje su pripremljene u suradnji s Ravnateljstvom policije (www.dijete.hr).

Također smo preporučivali školama da s djecom rade više na prevenciji nasilja, obuhvaćajući i prevenciju cyberbullyinga, odnosno nasilja putem interneta te da češće i u školi upozoravaju na mogućnosti zaštite. Dobro je uključiti i samu djecu u prevenciju takvog oblika nasilja, organizirati rasprave («parlaonice») u školi, govoriti otvoreno o stvarnim situacijama u kojima su maloljetnici, ne sluteći prevaru, postali žrtve zlostavljanja. Važno je omogućiti djeci da kažu što misle o tome i kakve oblike zaštite smatraju učinkovitim, koje savjete smatraju korisnima i primjenjivima. I sama djeca mogu uspješno širiti znanja o sigurnom korištenju interneta među vršnjacima, na svojim grupama i klubovima u školi i izvan nje, a i putem svojih on-line aktivnosti. No važno je reći im da, ako naiđu na probleme, ako im netko prijete ili ih zlostavlja, svakako trebaju potražiti pomoć odraslih, roditelja ili nastavnika, koji svako nasilje trebaju bez oklijevanja prijaviti policiji.

Naše je mišljenje da bi, među ostalima, i vlasnici i nakladnici blogova i foruma trebali pokretanjem posebnih rubrika o zaštiti privatnosti djece na internetu pridonijeti širenju znanja o tome važnom djetetovom pravu. Pritom se ne može isključiti odgovornost davatelja internetskih usluga, koji moraju na svojim stranicama osigurati mjere za zaštitu djece, upozoriti na pravila zaštite privatnosti i ponuditi jasne upute i mjere zaštite u slučajevima da se nešto neželjeno dogodi.

Kampanja podizanja svijesti o potrebi zaštite osobnih podataka, napose kod djece, koju je pokrenula Agencija za zaštitu osobnih podataka, u prigodi obilježavanja Europskog dana zaštite osobnih podataka, u tome također ima važnu ulogu.

Mila Jelavić
Pravobraniteljica za djecu

3. Svakodnevni ubrzani razvoj suvremenog društva i novih oblika komunikacije putem elektroničkih medija nameće snažnu potrebu za sustavnim unapređenjem digitalnih kompetencija djece i učenika u hrvatskim školama. Ozbiljan rad na unapređenju njihovih digitalnih kompetencija doprinosi inkluziji učenika nezadovoljavajuće razine informatičke pismenosti ili nedovoljne informiranosti o štetnim posljedicama neprimjerene komunikacije u digitalnom okruženju te opadanju populacije socijalno isključenih zbog nedostatne razine razvijenosti digitalnih kompetencija.

Pod pojmom digitalne kompetencije podrazumijevamo kritičku i sigurnu uporabu svih vrsta elektroničkih medija koji su dostupni djeci i maloljetnicima. Iako digitalnu kompetenciju ubrajamo u jednu od osam ključnih kompetencija potrebnih u životu svakog pojedinca, njezina površna uporaba može imati za posljedicu situacije u kojima se ne bismo željeli naći u svakodnevnom životu. U današnje vrijeme, kada mnoga djeca imaju pametne mobitele, i-pade i notebooke koji im omogućavaju brzo pronalaženje i razmjenu informacija te komunikaciju sa svima koji su priključeni na internet, postoji i velika opasnost od davanja informacija u tako veliki eter te njihova zlouporaba.

Svaka inicijativa koja ima za cilj unapređivanje i razvoj kompetencija nužnih za život te prevenciju onih oblika ponašanja koja zadiru u privatnost, osobni prostor, intimu svakoga pojedinca, posebice djeteta, zaslužuju pozornost svih odgovornih odraslih članova društva, a osobito odgojno-obrazovnih radnika. Rad s najmanjima svakako je dobar temelj za učenje i razvijanje vještine uspješnog korištenja interneta, a samim time sprečavanje izloženosti djece neprimjerenim informacijama i sadržajima. Agencija za odgoj i obrazovanje podržava sve aktivnosti koje promiču odgovorno i etično ponašanje djece i učenika te njihovih učitelja i roditelja u virtualnom okruženju.

Vinko Filipović, prof.

RAVNATELJ, Agencija za odgoj i obrazovanje

4.

Sanja Pilić

BAŠ JE ZGODAN OVAJ DEČKO!

- Danas si nešto posebno dobro raspoložena - rekla je Lana svojoj najboljoj prijateljici Petri dok su pod velikim odmorom sjedile na klupi ispred škole.

- Hm, da... - uzvratila je Petra zagonetno.

- I?

- Što i ?

- Zanima me zašto si tako dobre volje?

- Bez veze. Došlo mi je... – odgovorila je Petra smiješeći se.

- Ma, daj! Već nekoliko dana si posebno raspoložena. I nekako tajanstvena... Pričaj.

- Joj, nemam što za pričati... - Petra se zagleda u krošnju kestena izbjegavajući Lanin pogled. Ne želi joj priznati da se zaljubila... Dobro, možda se i nije zaljubila ali jako, jako, jako joj se sviđa jedan dečko. Strašno je zgodan. Zove se Miran D. Ima psa. Voli slušati *One Direction* baš kao i ona. I mrzi jesti grašak baš kao i ona. Romantičan je. Željela bi ga sačuvati samo za sebe. Barem, barem dok ga ne upozna...

- Što si se zamislila?

- Ništa, ništa...

- Zanima me...?

- Sve je super! - odgovori Petra.

Školsko zvono prekinulo je njihov razgovor.

- Zar više nismo prijateljice? – upita je Lana. – Više mi se ne povjeravaš... Petra se ponovno nasmiješi. Srce joj je ubrzano kucalo. Jedva je čekala trenutak kad će se vratiti kući i spojiti se na fejs kako bi razgovarala s Miranom. On je divan. Razumije je. Kad je dobila dvojku iz testa iz matematike utješio ju je lijepim riječima i sličicom vjeverice koja namiguje. Zar nije poseban? I poslao joj je srce i pet smajlića.

Teško je sačuvati tajnu. Pogotovo kada te progoni tako zgodan mladić poput nje-
ga. Izgleda kao da je sišao s filmskog platna. Najradije bi se pohvalila pred čita-
vim svijetom, ali Miran ju je zamolio da ne priča okolo o njihovom prijateljstvu.

Mrzim brbljave djevojke, napisao je. I napasne, dodao je.

Ipak, Lana je njezina najbolja prijateljica. Zbilja najbolja. I najpametnija. Uostalom
i Lana ju je tješila kad je dobila dvojku. I vježbala je s njom te nesretne zadatke iz
matematike kako bi ispravila ocjenu.

- Znaš – rekla joj je Petra na izlasku iz škole, nakon što je nastava završila, a ona
razmislila – upoznala sam divnog dečka...

- O tome se, znači, radi? – nasmijala se Lana.

- Da..

- A gdje si ga upoznala? – upitala je znatiželjno.

- Pa na... fejsu.

- Kako to misliš?

- Na fejsu.

- Ali to nije nikakvo upoznavanje. Mislim, nije uživo... To se ne računa –
rekla je Lana.

- Kako nije? Miran D., tako se zove, predivan je, ima šesnaest godina,
svira gitaru i živi u Zagrebu. Sutra smo dogovorili sastanak i ja ću ga upoznati.

- Mooolim?

- Sutra smo dogovorili sastanak na Črnomercu, na okretištu tramvaja i...

- Ti si luda. Sastaješ se s potpunim neznancem i još tako daleko od
kuće...

Nije neznanac.

- Nego što je? Poznaješ li koga od njegovih prijatelja?

- Ne. I nema on puno prijatelja. Zato mi se i sviđa. Vrlo je zanimljiv i zgo-
dan... Piše mi pisma, katkad chatamo... Već mjesec dana.

- Idem s tobom doma. Jesu li ti starci doma?

- Ne.

- Zanima me njegov profil... Tog Mirana... Ne sjećam se da sam ga baš
zamijetila na tvom zidu...

- Piše mi u inbox. Uglavnom.

-- Oh...

- Bolje da sam šutjela. Zar si mi zavidna? Ili što?

- Ma, daj, ne brij... Nije pametno dopisivati se s neznancima. Tko zna tko je on?

- Ti briješ...

Petra izvadi ključeve od stana. Baci torbu u predsoblje i sjuri se do računala. Otvori svoju fejs stranicu. Lana ju je promatrala iznenađeno.

- Sasvim si poludjela.

- To je kad nemam mobitel s fejsom pa se ne mogu dopisivati u školi. A do sada su sigurno stigle njegove poruke.

- Ohladi malo.

- Evo, to je on. Petra klikne na Miranovu stranicu.

Lana sjedne na stolicu do Petre.

- I?

- Što i?

- Kako ti se sviđa?

- Zgodan. Prezgodan. I sumnjiv. Njegovi prijatelji gotovo da i nemaju normalna imena. Samo Ja, Van Pameti, nekakav Damir Borčić, pa Jelena Pe... Tko su oni? Taj tvoj Miran D. stavio je samo tri svoje fotografije. I sve izgledaju kao da su skinute s interneta. Od nekog zgodnog klinca.

- Ma daj... Pogledaj ovu fotku s psom.

- S psom, na travi... Mogla bi biti snimljena bilo gdje... Zašto nema postavljenu neku fotku s društvom ili iz škole?

- Nisam ti se trebala povjeriti.

- A što ti piše u inbox?

Lana nevoljko otvori sandučić.

Veselim se što ćemo se konačno upoznati. Mislim da si ti jedna divna djevojka, posebna i sasvim drukčija od drugih. Tvoja pisma su tako zanimljiva. Meni se također sviđa knjiga o Malom princu, iako mi je nekoć bila dosadna. Sad je puno bolje razumijem. Kako je prošao test iz povijesti? Hvala ti na fotografijama. Prezgodnaaaaa si. Vidimo se sutra u šest! Jedva čekam!!!

- Zar si mu slala i fotografije?

Lana na brzinu prijeđe mišem po otvoru s pismima...

- Zbilja si luda. Nepoznatom tipu šalješ fotografije.
- To su obične fotografije s izleta ili slično.
- Nema veze. Uopće ga ne poznaješ.
- Pa, upoznat ćemo se. Baš si dosadna. Vidiš kako se dugo dopisujemo.
- Vidim – odgovori Lana. – Ti si o sebi ispričala sve, a on gotovo ništa...

Čak si mu i mene spominjala koliko vidim...

- Da.. Najbolja si mi prijateljica. A on je tako sladak.
- Dobro, jesi li se najela ludih gljiva? Možda se iza njegovog profila krije kakav manijak? Uostalom i dalje su mi sumnjive njegove fotke.

- Zar si ljubomorna što sam našla tako zgodnog dečka?
- Ma daj, prava si koza. Ja ljubomorna? Ja se samo brinem...
- Aha.
- Da, brinem.
- Sve ću ti ispričati nakon što ga upoznam. Jedva čekam.
- Bogme i ja ću ići s tobom na taj sastanak.
- E, nećeš...
- Hoću, hoću... Ili ću sve reći tvojim starcima.
- Samo probaj. Nikada više neću razgovarati s tobom. Razumiješ. Nikada.

da.

- Ići ću s tobom i gotovo. Barem da ga vidim. Ne moram ga upoznati. Imaš li broj njegovog mobitela?- Ne. Nemam. Nije me ni on tražio moj. Kad se upoznamo...

- U svakom slučaju, ja idem s tobom – rekla je Lana odlučno. – Idem s tobom. Je li ti jasno?

.....

5. Literarni radovi učenika

Fran Zamaklar, 7. razred. OŠ. Ivan Kukuljević, Belišće

.....

Petra je na to nevoljko pristala. Bunila se cijelo vrijeme dok se nismo rastale ispred njenog kućnog ulaza. Sebi u bradu, cijelo je vrijeme govorila, kako sam ljubomorna, kako je ona pronašla zgodnog i cool Mirana, i da ja sve to radim kako bi joj pokvarila njeno veselje. Ostavila sam je pomalo tužnu, ali nisam imala izbora. Na spoj ne ide sama. Ili sa mnom, ili nikako!

Uputila sam se kući. Nelagoda u stomaku kao da me opominjala kako ne bi bilo u redu da uopće idemo, ni Petra, ni ja. Dok sam odlazila od Petrine kuće, primjetila sam neki crni BMW koji je stajao pored parka, a kojeg nisam inače viđala u Petrinom naselju. Oh, Bože pa sada sam i paranoična, a do jučer mi se činilo da sam najslobodnija ženska na svijetu, koja se ne boji baš ničega...Ipak, kroz glavu mi je prolazilo kako svakoga dana pročitam nešto na netu ili u novinama, o nestanku djece, o silovanju djevojčica ili dječaka..., a i stariji brat mi radi u policiji i svakoga dana donese neko novo upozorenje kući... To mi se inače činilo smiješnim i nepotrebnim, a sada su mi slova njegovih riječi neprekidno prolazile mislima, a zvuk glasa ušima...

Nemoj se sastajati s nekim koga ne poznaješ!Ni slučajno ne ulazi u tuđi auto, ne stopiraj...

Nešto mi nije dalo mira i osjećala sam strah.

Kući sam došla s malim zakašnjenjem, jer sam hodala polako.Loše misli nisu mi izlazile iz glave. Što učiniti i kako postupiti, sputavalo me u hodu. Kao i inače, izvaljen na trosjedu dočekao me moj brat.

Mala, gdje si ti, kasniš?

Spustila sam torbu i površno ga upitala,

Gdje su mama i tata?

On je samo kratko odgovorio.

U trgovini, otišli po neku klopnu. Što ima kod tebe, jesi li dobila jedinicu. Izgledaš kao da su ti sve lađe potonule.

To je bilo točno, ali što reći. Trebam li mu išta reći. Pa Petra će se na mene naljutiti doživotno. Samo joj još fali i moj brat, i to murjak, pa da njena buduća ljubav totalno propadne. Sjela sam i šutke gledala TV. Spiker je kratko pročitao kako su pronašli otetu djevojčicu, 14-godišnjakinju, silovanu i ubijenu. Panika me hvatala i jednostavno nisam imala kontrolu nad sobom. Borila sam se mišlju, reći nešto bratu ili ne. On me zadirkivao upitima.

Moja seka se zaljubila, sigurno imaš dečka, tko je taj mangup da ga ja vidim. Kroz glavu su mi prolazile njegove riječi, ali nisam ništa govorila.

Petra ide na spoj s nepoznatim, uplašila sam se riječi koje su nekontrolirano izašle iz mojih usta. Znaš upoznali su se preko fejsa i sutra u 6 ima spoj...

Mrtva sam, to su bile misli koje su tekle istodobno kada sam sve to izgovorila.

Brat me pogledao, kao da ne vjeruje da ni jednu rečenicu njegovih „velikih govora“ nismo zapamtile, ni ja ni Petra.. Brzo sam dodala

I ja idem s njom, kao da je to neka značajna stvar, ono ja ću spriječiti svako zlo koje joj se može dogoditi... Petar, moj brat, samo me kratko pitao gdje je taj spoj u troje, a ja sam iznenađena rekla,

Znaš tamo na Čromercu, kod okretišta tramvaja u 6.

Ustao se i otišao. Ne mogu reći da nisam bila iznenađena njegovom reakcijom, ali ako on nije ništa rekao pa onda je to valjda uredu.

Noć nisam provela bajno. Ujutro sam izgledala kao da dva dana nisam spavala i kada sam srela Petru, rekla mi je da izgledam tako cool, kao da su dva klavira pala na mene i da slobodno mogu s njom na spoj jer joj uopće nisam konkurencija. Još se uvijek ljutila na to što želim ići s njom, ali ja sam bila odlučna. Vrijeme je sporo prolazilo. Petra se sva sjajila od sreće što će napokon upoznati svog Mirana. Uzbudjenje se osjećalo u cijeloj školskoj učionici, i u svakom hodniku u kojeg smo ušle. Stalno je svima govorila da se danas osjeća baš cool i super, i da misli da joj je to najljepši dan u životu. Dogovor za odlazak na Čromerec je pao u 5 sati. Kod parka u Petrinom naselju, pa zajedno tramvajem do tamo.

Stigla sam nešto prije 5, ali Petra nije bila na dogovorenom mjestu. Inače zna kasniti, pa nisam odmah pomislila da je otišla bez mene. Međutim, to sam vrlo brzo shvatila, vidjevši da je već 5 i 15, a nje nema.

Sigurno je dogovorila jučer drugo vrijeme i mjesto. Uхватила me panika i ljutnja.

Kuda da idem i što da radim?

Prsti na mobitelu zvali su broj mojega brata, zašto njega?

Halo seko, što ima, pa me ti zoveš.

Brzo sam ga pitala gdje je.

Radim, zar si zaboravila?

Nije bilo jednostavno kontrolirati strah i paniku u mojoj glavi, a kamoli razmišljati da li moj brat radi. Uostalom, nikada točno i nisam znala što radi. Petra je otišla bez mene, ne znam što da radim...a ako to nije dječak, bojim se, bacala sam kratke, nedovršene rečenice kao što skaču nasumice loptice iz lotto bubnja, bez smisla i veze, onako bezveze.

Petar je bio smiren i rekao mi neka idem ravno kući, da će mi se on javiti. To je zvučalo kao naredba. Kući i bez ikakvih telefona. Daljnja pitanja nisam postavljala. Osjećala sam samo tupu bol u želucu i osjećaj nemoći. Gdje je ta Petra, zašto je otišla sama, zašto je uvijek tvrdoglava, zašto nisam ostala s njom cijelo poslijepodne.

Kod kuće nije bilo nikoga. Sjela sam na trosjed i gledala u prozor. Zbog neprospavane noći zaspala sam na trosjedu u dnevnoj sobi. U snu sam sanjala Petru koja dolazi s Miranom, koji je najljepši dečko na svijetu, a ja sam opet ispala totalno bad frendica, ljubomorna i glupa, pametnjakovička koja ne razumije trendove, ljubavi preko fejsa i koja je totalno out u svemu. Uvijek najpametnija u svemu, tako su mi se rugali. Iz sna me probudio mobitel. Petra je plakala preko telefona i izgovarala neke nesuvisle riječi kao: Lana bila si u pravu, Lana skoro su me oteli... Spasio me Petar, tvoj brat. Dolazim.

Sve mi se činilo kao da sanjam. Minute su bile kao sati. Nakon pet minuta otvorila su se vrata i Petra je sva čupava i prljava uletjela u sobu i počela me ljubiti i zahvaljivati. Iza nje je ušao moj brat, ozbiljan, ali blagog pogleda. Nisam znala što se događa i pokušala sam doći do riječi. Petra se malo smirila i počela govoriti.

Znaš, Lana, jučer kada smo se razišle, bila sam ljuta na tebe i odlučila sam promijeniti dogovoreno mjesto spoja, a i Miranu sam rekla da si ful luda i da te nemam namjeru voditi na spoj. On je samo napisao da me voli, da sam totalka ispravna i da nam ne treba neka ljubomorna frendica.

Spoj sam zakazala za 5 na istom mjestu. Srce mi je kucalo sto na sat kada sam se približila mjestu gdje smo se trebali naći. Nisam vidjela čak ni to da je totalni mrak i da se ljudi koji prolaze mogu nabrojiti na prste jedne ruke. Samo sam razmišljala o visokom zgodnom Miranu kojeg ću sutra pokazati svim frendicama.

Petra je nastavila:

Toliko sam bila sluđena da nisam primjetila da se u blizini zaustavio neki veliki crni auto. Iz njega su izašla dva muškarca, koja su između sebe nešto razgovarala. Povukla sam se prema klupi kao da me ne primjete jer nisam željela da mi itko pokvari moju sreću. U glavi sam mislila zašto Miran kasni, ne volim kad me dečki ostavljaju da čekam. Muškarci su se počeli približavati. Išli su ravno prema meni, i ful sam krepala od straha. Da vrištim...U glavi su mi prolazile tvoje riječi. Zašto te nisam povel, zašto? Viši muškarac me snažno uhvatio za ruke, dok mi je drugi zaprijetio da će me ubiti na licu mjesta ako zavrištim. Osjećala sam se kao mrtva, skamenjena i da sam htjela vrištati ne bi glasa pustila. Vukli su me prema autu, a ja sam se bojala i otimati. Nešto su govorili na čudnom jeziku, koji nikada nisam čula uživo. Kasnije sam saznala da je u pitanju rumunjski. U svojoj glavi, vrtjela sam neizgovorene slike i riječi, ubit će me, silovati, izvaditi organe, ali glas iz mene nije izlazio. Ispred i oko mene bio je samo mrak, kao što sam zamišljala pakao, samo bez vatre. Mrtva sam, to je bilo zadnje što sam pomislila. Posrtala sam dok su me vukli, a onda me čak i jedan od njih ošamario i povukao za kosu. Kratko se nacerio,

Ha, ha kojeg želiš prvog, što misliš koji je od nas Miran. Trebala si i prijateljicu povesti. Bilo bi mjesta za obje.

To je bilo zadnje što sam čula jer sam se onesvjestila.

Kao kroz polusan osjetila sam da su se upalila svijetla, da su se odjednom stvorili neki nepoznati ljudi koji su glasno vikali, da su zaustavila neka kola. Prvog koga sam ugledala iz tog polusna, bio je Petar, tvoj brat, koji me izvukao iz auta. Nije ništa govorio, riječi nisu bile potrebne. Smjestio me u svoje vozilo, dok su okolo trčali ljudi obučeni u crna odijela s čudnim maskama, naoružani, a policijska su svijetla to mjesto pretvarala u dan.

Ne boj se Petra, rekla mi je neka žena, koja je skinula fantomku s lica, znaš onu kapu s rupama, sada si sigurna.

Spasio te brat tvoje prijateljice. Dobro si prošla.

Kada je otišla, shvatila sam da je sve oko mene policija i da su mi spasili život, a da sam se još jučer šalila na račun murije i pričala viceve. Petar i dalje nije ništa govorio, već me dovezao ovdje k tebi.

Petra je plakala i iz svake suze bilo je jasno da dečka neće tražiti neko vrijeme, a preko fejsa više nikada. Zagrla sam ju i pokušala utješiti. Nisam imala snage prigovarati jer bih i ja to možda učinila da me neki Miran preko fejsa pozvao na spoj. Petar, moj brat samo nas je gledao i klimao glavom,,a ja sam mu rekla u suzama:

Hvala, braco. Volim te!

Ostavio je Petru kod mene jer se morao vratiti na posao. Rekao je da će se vratiti i odvesti ju kući. Petra se sklopčala na trosjedu i pila čaj. Obje smo šutile i svaka u svojim mislima prolazile ovim događajem. Znala sam da mi Petar neće ništa reći. Što se uopće dogodilo. Tko je Miran i da li se tako zove?

Nakon sat vremena Petar se vratio i rekao Petri da će sutra morati dati izjavu u policiji. Odveo ju je kući jer su je roditelji čekali. On im je sve objasnio i rekao gdje se Petra nalazi. U međuvremenu su se vratili i moji roditelji kojima je Petra ispričala što se dogodilo. Bili su u šoku, a moja mama me samo nježno gladila po kosi. Kad je Petra otišla, sjela je pored mene i rekla:

Pametna moja djevojčica. Trebaš biti ponosna na svoju odluku da sve kažeš bratu. Osjećala sam se ponosno i važno. Dobar je osjećaj kad učiniš nešto dobro. Tu sam noć zaspala kao klada. Ujutro sam u novinama pročitala da je uhićena grupa rumunjskih kriminalaca koji su otimali djevojčice i vodili u bijelo roblje u Njemačku i Francusku. Dopisivali bi se s djevojkama preko fejsa i dogovarali spojeve, a onda ih odvozili u nepoznatom pravcu, za prostituciju. Više nisam imala snage čitati, ali sam po prvi puta znala da moj brat radi velike stvari. Otišla sam u njegovu sobu, dala mu veliku pusu i rekla,

Možda ću ti pospremiti tu sobu.

Zagrlio me i rekao : Velika si ti i pametna djevojčica, prava djevojka. Drago mi je što si moja sestra, a reci i onoj svojoj zaljubljujvoj Petri da se malo ugleda na tebe.

Jako mi je to godilo. Morala sam u školu. Petra je došla nešto kasnije, s razgovora i šapnula mi:

Tamo je bio tvoj brat. Nikad nisam skužila da je tako zgodan.. Koliko ono ima godina?

Lupila sam je knjigom po glavi i rekla:

Ti si nepopravljiva, a ona je dodala.

To nije dečko s fejsa, nikad više! Rekla sam nikad više!!

Petra me poljubila i rekla:

Kunem se nikad više, najdraža moja prijateljice.

Tonka Ajduk, 4.razred, OŠ Bukovac, Zagreb

.....

Kasnije... Petra se krenula naći sa Miranom D. Lana ju je pratila. Naravno, Petra je bila vrlo uočljiva. Nosila je usku, bijelu, šljokastu haljinu do koljena i plavu traper-torbu, a na nogama crvene sandale s malom potpeticom. Na tramvajskoj stanici je, cupkajući čekala, a pokraj nje stajala su dva starija muškarca i pet starijih žena, jedna od njih bila je i Petrina mama. Prepoznala je Petru:

-Petra! Što radiš ovdje? Dolazi tramvaj, hajdemo!

-Ali mama...-uznemireno joj odgovori Petra.

- Ništa ali. Idemo!

Za to vrijeme iza grma sve je promatrala Lana.

-Uh sva sreća što je naišla gospođa Ljubica-pomisli.

Kada su Petra i mama stigle kući počeo je žestoki razgovor.

-Petra što si radila tamo sama?

-Išla sam u kino sa Ivanom, sjećaš se, pitala sam te jučer mogu li.

-Da, zaboravila sam...No njega nisam vidjela.-pogleda je mama u oči.

- Aaa, njemu je pozlilo pa je otišao pet minuta prije nego smo se srele.

Mama popusti.

-Ok. Odi u sobu do večere, sigurno nisi riješila zadaću.

Kada se Petra presvukla sjela je za računalo i ravno na fejs! Vidjela je dvije nove poruke od Mirana D. i još deset od prijateljica.

Naravno, prvo je otvorila Miranove. Objke su bile iste. Pisalo je: -Oprosti, ne mogu danas J.J. Možeš li sutra u 16. 30 na istom mjestu. Bok! Pusa!

To je bilo dovoljno da mu oprost, a i da ne brine što ga nije mogla pričekati.

Sutra u školi, Lana je doskakutala do nje...

-!? Kako je bilo?

-Nikako.-Tužno joj odvrati Petra.

-Kako nikako?

-Tako, nije došao.-rasplače se Petra.

-Nemoj biti tužna.

Drrrrring- prekine ih školsko zvono.

--Hajdemo!- predloži Lana.

Petra je prestala plakati i krenule su u učionicu.

Prvi sat bio je hrvatski. Učiteljica im je rekla da otvore bilježnice, prepisu sa ploče i da će na kraju sata pisati diktat. Lana je uopće nije slušala. Umjesto da prepíše naslov pjesme o jeseni koju je učiteljica čitala zamišljeno je buljila u prazan list u bilježnici i crvenom kemijskom nacrtala srce, a u njemu MIRAN.

Učiteljica je počela diktirati, ali ni to je nije probudilo iz maštarija. Kada su predali bilježnice, učiteljica je imala što za vidjeti. Obavijestila je Petrinu razrednicu koja je joj odmah nazvala mamu da dođe hitno u školu.

Na razgovor su dojurili i mama i tata. I tada je počeo kaos...

Što je to?- začuđeno je upita mama.

To je bilježnica vaše kćeri.

Razgovor je trajao cijeli sat, a kada su se vratili kući krenula su pitanja:

-Tko je Miran D.?Ha?-

- Moj prijatelj sa fejsa.

-Ok, ukinuti ćemo ti Facebook!-otpili joj tata. Tako je i bilo.

Sutra je Petra ipak krenula na dogovoreno mjesto, ali sada je nije pratila samo Lana. Mama je krenula takođe, a i tata je krenuo autom. Došavši tamo ugledali su Petru kako već ulazi u BMW sa tridesetogodišnjim muškarcem. Potrpali su se svi u auto Petrinog tate i krenuli za njima. Bojali su se da ih ne izgube pa je petrin tata čak prošao i kroz crveno svjetlo. Zbunili su se kad se auto zaustavio ispred njihove kuće. Iz BMW-a je tada izašla Petra i muškarac, a mama, tata i Lana su istrčali za njima.

-Petra!- povikali su u isti glas

-Je li to vaša kćer?-upita ih muškarac

- Je!- u jedan glas odgovoriše mama, tata (i Lana)

Petra dotrči k roditeljima, a muškarac izvadi iskaznicu na kojoj je pisalo MUP. Objasnio im je kako na ovaj način pokušavaju upozoriti djecu o opasnostima Facebooka. Roditelji su se smirili slušajući ga. A Petra...da će od sada uvažavati mišljenje roditelja i prijatelja.

Nekoliko dana kasnije policajac je došao i u Petrin razred održati predavanje o Facebooku. Predavanje je završio riječima:

Dragi učenici, iz ove Petrine (ne)zgode nadam se da ste izvukli pouku. Može li tko reći što je pouka?

Istovremeno svi su počeli vikati-Ja policajče, ja!

-Može jedna djevojka! Neka koja ima Facebook.-Predloži učiteljica-Netko tko ima Face book. Možda Marina Čale.

- Dakle, pouka je: NIKADA NEMOJ DAVATI INFORMACIJE O SEBI NEPOZNATIM LJUDIMA ILI PREKO FACEBOOKA. TO MOGU BITI ZLI LJUDI- glasno reče Marina.

Svi su se složili sa njom

Tako je sretno završio događaj koji je mogao loše završiti i kao što poslovice kaže: U SVAKOM ZLU IMA NEŠTO DOBRO , Petra i njezino društvo su naučili puno iz ovog događaja.

Samostalni rad

Matea Stojanović, 7 razred, OŠ Josipa Kozarca, Slavonski Šamac

Budi svoj – neka bude moto tvoj!

Ah, škola, ta prekrasna institucija, te knjige – riznice znanja, ti nastavnici – moji uzori...sve mi znači škola, bez nje život bi moj bio besmisao, praznina...Često sam razmišljala... "Sanjaaa! Mislim da ti je dosta učenja za danas, već je kasno, trebala bi na spavanje."

"Mama, evo sad ću, samo još da ponovim matematiku, sutra odgovaramo. Znaš da ju obožavam i želim zablistati pred pločom, želim razveseliti svoji najdraži nastavnicu svojim znanjem. Ipak je ona za to zaslužna – njene riječi, stav i način na koji nam prenosi gradivo -ma obožavam ju!" "Dobro, ali požuri. Trebala si ranije na to misliti." Naime, matematika mi je najdraži predmet, a i profa me obožava. Pripremamo se za natjecanje pa uvijek moram biti spremna pod nastavom za najteže zadatke, ali meni to ne smeta, volim izazove, volim otkrivati nove svjetove znanja, volim i obožavam znati i napredovati. Ostali predmeti mi također idu super, ali matematika mi je nekako posebna, možda zato što mi ju predaje moja razrednica i što mi je to općenito i najdraža profesorica. To vam je stasita žena, u njoj većina dobrih učenika traži uzor, njezin glas odaje njezino ogromno znanje njezina predmeta, ali i opće kulture. Jednom riječju, savršena žena na pravom mjestu i u pravo vrijeme.

Inače, ja vam idem u 8. c razred, i iako me društvo baš i ne prihvaća zbog mojih izvrsnih ocjena, volim školu. Svi me zovu pogrdnim imenima, najčešće "štreberom" , ali iskreno nije me to puno diralo. Jednom smo imali matematiku i odgovarali smo. Kao što već znate, dobro sam se pripremila i bila sam uvjerena da ću dobiti peticu. Učiteljica me uhvatila u neznanju, nisam znala zadatak za koji se ona nadala da ću ga riješiti kao iz šale. Učiteljica mi je počela prigovarati, nezadovoljno je mrdala glavu, a ja sam, znajući da je to za četiri, počela plakati.

Oprostite mi, ali ne mogu skrivati emocije pred neuspjehom jer sam disala za školu. Učiteljica je, u to cijelom mom kaosu i erupciji loše energije, dodala: "Sanja, ti si odlična učenica, ideš mi na natjecanja, stvarno se trudiš, aktivna si i zaslužuješ peticu, ne ću ti ovo uzeti za zlo. "

Njezine su oči u tom trenutku bile luka spasa ove jadne pokošene srne koje se hrva s nečim bezveznim, ali s nečim što je u njoj i što je ona. U njezinu glasu progovorila je dobrota koja bijaše nepresušno more – more razumijevanja, ocean majčine brige i tatinih strogih poduka. "Profesorice, hvala Vam. Obećavam da ću poraditi na toj lekciji!" Nježnim sam glasićem izustila tu sramežljivu rečenicu, rečenicu anđela neoskvrnjene ljepote. Nakon mene profesorica je otvorila mog simpu. On također nije znao jedan zadatak, ali je njemu upisala 4.

Pod odmorom mi je rekao: "Plačljiva ulizice! Profesorica ti je progledala kroz prste, lako ti je tako. Srami se...zbog tebe ostali učenici ispaštaju...fuuuuujjjj!" "Kao da mi to što kažeš nešto znači?" otesito mu odvratih. A baš mi nije značilo. Značilo mi je, i to jako. Pa svaka njegova riječ mi znači, pa ipak je to on! Njegov pogled mi itekako znači, a kamoli riječi. On ima najljepše oči koje sam ikada vidjela, oči boje kestena. A kad mi se nasmije, u meni proradi 1001 osjećaj. Iskreno, on mi je prva simpatija, sviđa mi se već godinu i pol' - pa nije to malo. On je nešto što inspiracijom se mojom zove...Iskreno, možda sam pomalo i zbog njega luda za peticama jer mislim da po svojim ocjenama mogu biti nekakva faca u razredu pa će me i on primijetiti. No, ne bijaše to baš tako...Baš naprotiv! Bijah crna ovca među bijelima ili, barem crnobijelima, ili bijela vrana među crnima – kako narod veli. Grč mi kidaše dušu...njegov žučni pogled urezaše se u mom srcu i ne daše me disati...Ponor crnila! Bezizlazna cesta koja nikamo ne vodi! Poslije toga dobro sam razmislila i shvatila da je vrijeme za drastične promjene.

Već sam 8. razred, a nikada nisam imala dečka i svi me ismijavaju zbog mog stava prema školi. Mislim da je vrijeme da postanem malo prihvaćenija u društvu i da dam do znanja simpima da mi se sviđa. Što će ti petice, ako si nesretna među ljudima!? E ne će to tako ići...Nije život jedna škola, ocjene, petice...Vrijeme je za ogromne promjene. U meni se rodi revolucija u kojoj ću ja, nažalost, podnijeti najveću žrtvu. Nakon dugog razmišljanja što i kako poduzeti, donijela sam svoju odluku, ali nitko mi, naravno nije vjerovao! Opet sam stupila u kontakt sa svojim simpom želeći mu se po svaku cijenu približiti, ali je on uporno odbijao moje prisustvo u svojoj blizini. Ipak mu, u bujici negativne hrabrosti, pristupim i kažem da se želim mijenjati...pod svaku cijenu. Nasmijao mi se podrugljivo... "Okej, ako mi ne vjeruješ ,što želiš da napravim kako bih ti dokazala?"

Ciničnim osmijehom i hlapljivim riječima reče mi:

"Hmm, napravi svojoj najdražoj profesoricu lažni fejs u i u njezino ime piši statute pa ću uvidjeti da si stvarno spremna na promjene." "Dobro, večeras se na fejsu nemoj iznenaditi ako te doda Katarina Radočević." Učinit ću sve za trunak njegove pažnje, za sekundu njegova pogleda za nekoliko njegovih riječi posvećenih meni, samo meni... Došla sam kući, malo sam razmišljala i shvatila da je to suluda ideja, ali morala sam nešto napraviti. Bila sam spremna i na to, samo da me napokon prihvate. I učinila sam to, taj gnusni čin - napravila sam lažan profil i dodala cijeli razred, cijelu školu. Počela sam pisati podrugljive statute, iskreno, nisam vjerovala da to radim, da sam to ja, ali nisam imala drugog izbora – simpa je moj simpa i on je važniji od svih ovih gadosti s fejsa koje su išle s moje tipkovnice iz moje, nekad začinjene znanjem i učenjem, sobe. Sutradan kad sam došla u razred, svi su znali što sam napravila jer je simpa to tajnovito proširio i svi su bili jako ljubazni prema meni, Govorili mi da ne mogu vjerovati i da sam se napokon opametila. Osjećaj je bio super, čak mi se simpa nasmijao i rekao da mu je drago da je ona glupa štreberica sve manje prisutnija, a zanimljiva Sanja sve više s njima. Svi su bili zadivljeni, osim Eve i Ane koje su, čini mi se, bile pomalo ljubomorne i ljute jer one nisu više u centru pažnje. Bila sam u centru pažnje – njegove pažnje...bila sam najvažniji dio ove zemaljske kugle...

Dani su prolazili, statusi su bili objavljavani, moja popularnost je rasla, uskoro sam i sjedila sa svojim simpom, dobre ocjene od nekad polako su kopnile a na njihovo mjesto dolazile uspravne i labudaste ocjene – imenik je postao šarena livada na kojoj se moglo naći i lijepog, ali i smrdljivog cvijeta. No, Eva je umirala o ljubomoru jer je moj simpa bio i njezin simpa. Njezina je ljutnja rasla i rasla te prešla sve mjere. Naime, rekla je profesoricu da je otvoren lažni fejs pod njenim imenom i da pišem užasne statute. Profesorica nije mogla vjerovati, bila je šokirana. Nakon nastave, dok smo vježbali za natjecanje, povjerila mi se i rekla je da će poduzeti sve da sazna tko je to napravio, čak je dodala da će, kad se sazna tko je, biti možda izbačen iz škole. Bila sam šokirana, hladan znoj me oblio, osjećaj je bio užasan. Došla sam kući i počela razmišljati o svemu, shvatila sam da sam napravila užasnu stvar, da je sve prije bilo bolje. No, u tom trenutku sam dobila SMS od simpe: "E, Sanja. Idemo danas do parka ?

Nismo se dugo družili, tj. nismo nikako, tek sad upoznajem pravu tebe koja mi je posebna."

Nisam vjerovala svojim očima, odmah sam izgubila grižnju savjest i odgovorila mu potvrdno. Bili smo u parku, družili se, zezali, šetali, priznao mi je da sam mu jako draga. Bila sam u oblacima! Došla sam kući, no pogled na računalo vratio mi je grižnju savjesti, sve loše što sam napravila. Ujutro, pod kemijom me čekao još jedan šok. Išla je ravnateljica s oglasnom knjigom u kojoj je pisalo da će se saznati tko je napravio te užasne stvari i da to stvarno nije uredu. Na kraju je dodala da, ako netko zna osobu koja je to napravila profesorici, neka dođe u njezin ured i kaže odmah! Ana je digla ruku i rekla: "Mislim da nije uredu više skrivati. Sanja je to napravila. Pohvalila se svima u razredu." U tom se trenutku srušio moj svijet... padoh u crni ponor sramote i stida. Srce moje bijaše prekrila tama tuge i veo kajanja...No, što je tu je. "Sanja, je li to istina?" Nisam odgovorila, nego sam izašla van, a ravnateljica za mnom. Sjela sam vani na klupu i počela plakati. Suze su moje činile potok koji je vodio u ponor srama noseći zadnje djeliće mene prema kraju mojih nadanja. Ubrzo je došla ravnateljica i sjela pokraj mene, i pozvala profu iz matematike. Užasan osjećaj i misao "Zar sam si ja to mogla dopustiti!?" Stala je onako sigorna i ponosna ispred mene. Opet sam stidno vidjela njezin blagi pogled i sojetila majčinu toplinu moje najdraže profesorice. Bila sam uhvaćeno zlo janje pred dobrim vukom koji mi ne želi učiniti zla. "Pa Sanja, zašto si to napravila?" "Pa.. dosadilo mi je da me nazivaju štreberom i htjela sam izaći iz sjene." "A zašto na takav način? Što sam ti ja kriva?" "Pa zato što ste mi Vi bili najdraža profesorica, pa sam morala birati, Vi ili popularnost, a ja sam izabrala popularnost. Sada se kajem." "Po nekom pitanju te shvaćam, ali to nije opravdan razlog. Nažalost, morat ćeš biti kažnjena!" "Ma shvaćam to. Alii..." "Što ali?" "Pa, hoćete li mi vi oprostiti? Hoće li moći biti sve kao prije?" U tom trenutku borbe u sebi da sam mogla birati između njezina oprosta i moga izbacivanja iz škole, izabrali bih ovo drugo, bez razmišljanja. "To će odlučiti tvoje daljnje ponašanje. Ja se nadam da hoće." Druga šansa! Šansa povratka u onu pravu ja...ponovno ću stati na svoje noge, misli su koje su mi preplavile srce i mozak i dozivale svjetlo u tamu moga gnjunsoga života. Tada sam shvatila da zbog nekog glupog isticanja ne mogu steći prave prijatelje.

To nije uredu što sam napravila i ne mogu se ni s čim opravdati.

Ono nisam bila prava ja, a ne mogu doživotno glumiti neku sasvim drugačiju osobu...nema te simpe i ljubavi koja će, da bih ju ostvarila, tražiti da pogazim svoje ja, ono što mi je Bog rođenje utisnuo u život!!! tko mi je prijatelj, prijatelj mi je bezuvjetno. Ostala sam dobra sa svojim pravim prijateljima koje sam stekla u tom vremenu, a ostatak razreda shvatio je moju pogrešku. Moje prijateljstvo s profesoricom još se više produbljivalo i takve gluposti mi više nisu padale napamet. I da vam se pohvalim, prošla sam na Županijskom iz matematike, a sada se pripremamo za državno. Ako ovako nastavimo, mogli bismo postići jako dobar rezultat. Moj stari simpa, simpa koji me odveo na krivi put – stvar je moje prošlosti. U oku mi je novi simpa koje me prihvaća onakvu kakva jesam, sa svim mojim vrlinama i manama.

U mom životu je sve sada kako treba biti, ja sam ja...nema fejs ludorija, izrugivanja starijih...a moja najdraža profa i dalje mi je uzor...čak ju razmišljam slijediti – upisati studij matematike i postati njezinom kolegicom.

Najveći je uspjeh u životu, bez obzira na sve, ostati svoj!

6. Savjeti o sigurnosti osobnih podataka

Cesta nas brzo i jednostavno vodi do cilja. No, ako smo neoprezni na njoj, mogu se desiti neželjene stvari nama ili drugima.

Internet je također neka vrsta ceste, koja nas brzo i jednostavno dovodi do informacija koje trebamo. Ali i na Internetu se mogu dogoditi neželjene stvari i nama i drugima, ako smo neoprezni ili ne razumijemo potpuno kako se koristi i treba ponašati.

6.1. Identitet – „Moje JA je samo moje JA“

Internet nam omogućava da se prikazemo drugim ljudima. Da budemo „slavni“ onime što pišemo, crtamo, fotografiramo, govorimo, skladamo, pjevamo. Možemo izabrati želimo li biti poznati samo među poznanicima ili u javnosti.

No kako bi se osjećao da netko pod tvojim imenom govori i pokazuje ono što bi te prikazalo u svjetlu koje ti se ne sviđa? Tvoj je identitet u Internetu zaštićen samo tvojom šifrom. Ako ju dobro izabereš i savjesno čuvaš, to je jako dobra zaštita. Ali ako ju kažeš drugima, zapisuješ kojedje (npr. u svom mobitelu) ili koristiš na tuđim računalima, telefonima ili preko javnih nezaštićenih bežičnih mreža, lako je moguće da ju netko drugi sazna i zloupotrijebi.

Razmisli:

Kakvu bi sve štetu mogao imati da netko drugi ima tvoju šifru fejsa, maila,
...?

Na koje sve načine olakšavaš da netko otkrije ili pogodi tvoju šifru?

Saznaj:

Kakve se šifre lako razbijaju, kako se oblikuje neprobojna šifra?

6.2. Anonimnost – „Sve se zna“

Brojne usluge na Internetu se mogu koristiti i bez imena i šifre. To je baš super jer što je nekoga briga tko si ti zapravo, što te zanima i što radiš. I zaista, većina običnih korisnika, pa i pružatelja usluga neće znati tko si ti.

No, velika bi bila pogreška vjerovati da zato smiješ činiti i protuzakonite stvari ili nauditi nekome na bilo koji način. Naime, anonimnost je samo prividna, jer baš sve što radimo na Internetu ostavlja tragove i bilježi se. Čak i ako ne koristiš svoje pravo ime, radiš s tuđeg računala ili koristiš tuđu mrežu, ostaju tragovi koji na kraju, u slučaju da se pokrene istraga, mogu dovesti do tebe.

To je skup i složen postupak kojeg mogu u potpunosti provesti samo ustanove koje su za to ovlaštene: policija i sudovi, ali je moguće. Uvijek.

Razmisli:

Što si sve radio na Internetu, a ne bi ti bilo drago da to znaju tvoji roditelji, prijatelji, škola, policija ...?

Saznaj:

Kakve su kazne u Hrvatskoj za one koji rade nedopuštene stvari na Internetu

6.3. Tko je tko – „Na Internetu nitko ne zna da si pas“

Super je što na se Internetu možemo dopisivati i razgovarati s prijateljima i poznanicima bez obzira gdje se u tom trenutku fizički nalaze. Osim toga, lako možemo i upoznavati nove zanimljive ljude.

Ali koliko si siguran da je „s druge strane linije“ zaista osoba koja se predstavlja. Razmisli na koji bi način mogao provjeriti razgovaraš li zaista sa svojim prijateljem u trenutku kad te pita nešto osobno ili vezano uz tvoju sigurnost i sigurnost tvoje obitelji.

Razmisli:

Na koji način možeš provjeriti „razgovaraš“ (mail, chat, ...) li zaista sa svojim prijateljem?

Na koji način možeš provjeriti je li nepoznata osoba s kojom „razgovaraš“ zaista onakva kakvom se prikazuje: koliko je stara, gdje živi, kojeg je spola, što radi, koga pozna?

Što ti se sve nepoželjno može dogoditi, ako „nasjedneš“ prevarantu?

Saznaj:

Kako su već varali ljude i zašto? Koja je bila posljedica za žrtvu?

6.4.Fizička sigurnost – „Internet je otvoreni prozor u tvoju kuću i za provalnike“

Internet je virtualni svijet, pa nam se čini da ma što na njemu radili, ne može nam stvarno, fizički naškoditi. No, razmisli je li to zaista tako?

Lopovi žele krasti kad nikog nema u blizini. Oni to mogu saznati prateći ukućane, razgovarajući sa susjedima i na druge načine, ali im je puno lakše saznati to s Interneta, možda baš od tebe.

Razmisli:

Koje to informacije njima trebaju o tvom stanu/kući, stvarima koje imate, vremenu kad vas nema kod kuće, poslu i novcu tvojih roditelja, vašim susjedima?

Jesi li već objavio neke od tih podataka na fejsu, webu, blogu, tweeteru, mailu ili negdje drugdje?

Može li se s Interneta saznati kad si sam kod kuće, kojim putem ideš iz škole, na koje ćeš izlete ići bez roditelja?

Saznaj:

Koliko je krađa godišnje počinjeno na osnovi informacija s Interneta?

Koje opasnosti prijete mladima u svijetu kad su sami na ulici? Ima li toga kod nas?

6.5. Privola – „Ne čini drugome, što ne želiš da drugi tebi čini“

Tako je lako, naizgled poželjno i korisno objaviti zajedničku fotografiju, u ime prijatelja obznaniti njegovu radosnu vijest ili se naizgled bezazleno našaliti na nečiji račun. No „Put do pakla popločen je dobrim namjerama“.

Bi li volio da drugi odlučuju o tome koje su tvoje fotografije primjerene da ih vide prijatelji i svijet, da neznanci znaju što imaš u kući, kud ideš i koga poznaš, što misliš, što voliš? Ili radije želiš sam odlučiti o tome što ćeš objaviti drugima?

Nemoj ni ti odlučivati u ime drugih. Prepusti to njima, ili ih pitaj. A ako se netko usprotivi onome što si o njemu objavio, odmah to ukloni. Vodi računa o tome da ono što jednom objaviš na Internetu, nikada više ne možeš u potpunosti izbrisati. Uvijek ostaje kopija u nekoj arhivi ili kod nekoga privatno na disku.

Razmisli:

Koje to informacije, priče, fotografije imaju drugi o tebi, a koje ne želiš da se objave?

Kakvu štetu bi tvoji prijatelji, obitelj ili poznanici mogli imati od informacija, priča, fotografija koje si već objavio, a koje su povezane s njima?

Saznaj:

Postoje li zakoni koji brane objavu nekih informacija o drugim ljudima?

6.6. Opasni krajevi – „Drž' se sigurnih krajeva“

Postoje li ulice, zgrade, mjesta na koja ne bi išao jer misliš da su opasna? Gdje je moguće da ti se nešto nepoželjno može dogoditi?

Čini nam se zgodnim kad nađemo bežičnu mrežu koja nema šifru i koju možemo slobodno koristiti. No, bilo tko može prisluškiivati sve što radimo na toj mreži, pa tako i snimiti svaki podatak koji napišemo ili pročitamo, uključujući i naše šifre kojima ulazimo u svoje profile i „račune“.

Slično je kad koristimo tuđe računalo, čak i ako je to od najboljeg prijatelja, a posebno kad koristimo ona javna. Na njima može biti instaliran program koji će snimiti sve što tipkamo i vidimo na ekranu.

Osim toga, na Internetu postoje mjesta koja nude zanimljive i korisne informacije ili programe. Oni mogu biti zaraženi zlonamjnim programima koji će se instalirati na tvoje računalo i snimati sve što radiš te to slati njihovim tvorcima. Čak mogu i koristiti tvoje računalo za napad na neke druge korisnike Interneta.

Razmisli:

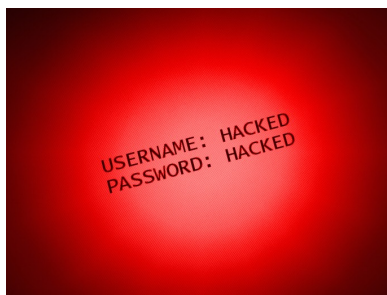
Koje tuđe uređaje i mreže koristiš?

Osim šifri, koje svoje podatke ne želiš da vide nepozvani?

Saznaj:

Kako ćeš provjeriti jesu li na tvom računalu instalirani zlonamjermi programi?

Kako ćeš najbolje zaštititi svoje računalo i svoje podatke od zlonamjernih programa?

6.7. Ostani informiran – „Znanje je moć“

Baš kao što svaki dan saznaješ za nova zanimljiva mjesta na Internetu, nove servise i aplikacije, tako svakoga dana nastaju i nove opasnosti na Internetu. I njih trebaš upoznati.

Svi oni koji imaju neke koristi od zloupotrebe tvoje dobrote, neopreza ili neznanja svakodnevno smišljaju i provode nove načine da to postignu. Stoga je važno s njima držati korak. Čitaj obavijesti na www.CERT.hr i www.CIS.hr te informiraj o svemu što si naučio svoju obitelj, prijatelje i kolege.

Razmisli:

Koje nove opasnosti si upoznao u posljednjih tjedan dana, mjesec, godinu?

Što ti se nepoželjno moglo dogoditi da nisi bio s njima upoznat?

Saznaj:

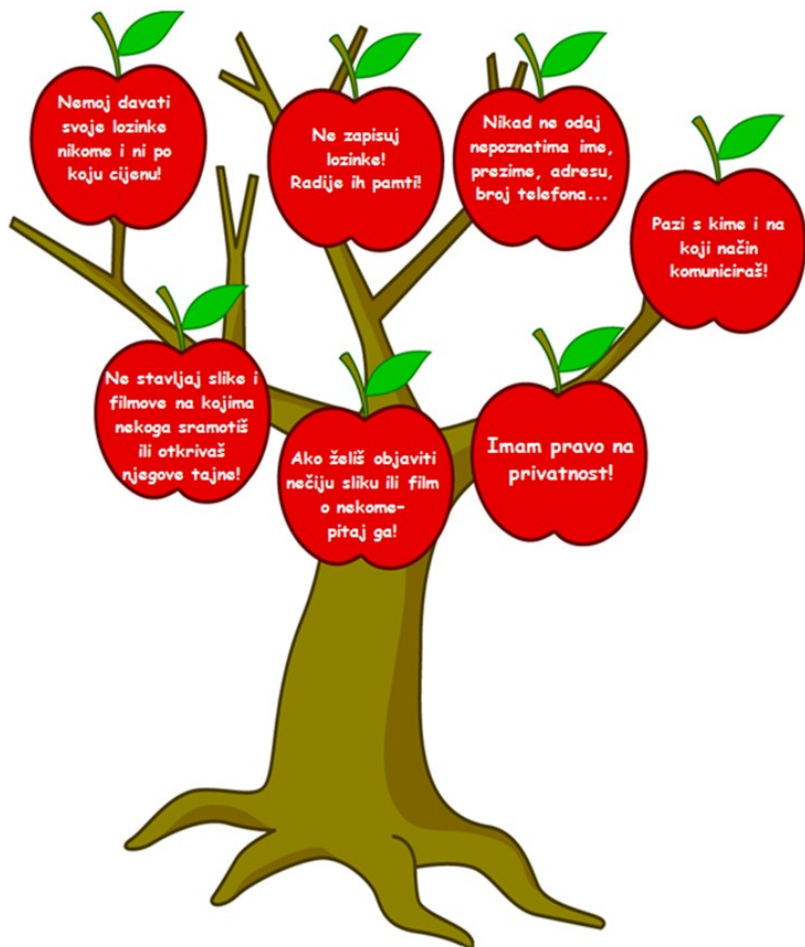
Koliko vremena prođe od otkrića neke nove opasnosti na Internetu dok neki korisnici ne postanu žrtve?

Je li veći broj od svih napada rezultat novih opasnosti ili onih koje su poznate već godinama?

STABLO ZDRAVLJA ZAŠTITE

OSOBNIH PODATAKA

Projekt podržali:

Agencija za zaštitu
osobnih podataka

Fax. 00385 (0)1 4609-099

E-mail: azop@azop.hr

Web: <http://www.azop.hr>